Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA PRĪTA PIKAMĒES [*PRIIT PIKAMÄE*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 9. jūnijā [1]

Lieta C-69/21

X
pret
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

(*rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Hertogenbošā, Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Imigrācijas politika – Direktīva 2008/115/EK – To trešo valstu valstspiederīgo atgriešana, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi – Valstspiederīgais, kurš ir saslimis ar smagu slimību un kuram ir tikusi piemērota atgriešanas procedūra – Medicīniskā aprūpe sāpju mazināšanai – Ārstēšana, kas nav iespējama izcelsmes valstī – Atteikums atlikt izraidīšanu – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 4. pants – Tiesības netikt pakļautam necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei – 7. pants – Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

1. Šajā lietā Tiesai tiek uzdots jautājums par nosacījumiem, kuru dēļ trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvoklis var radīt šķērsli viņa izraidīšanas izpildei saskaņā ar Direktīvu 2008/115/EK [2].

2. Tiesa spriedumā MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība) [3] jau ir nospriedusi, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 4. pants principā var būt ierobežojums izraidīšanas pasākuma izpildei Direktīvas 2008/115 izpratnē. Šajā lietā Tiesa, ņemot vērā tās un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – "ECT") judikatūru, tiek aicināta sniegt skaidrojumu par šajā spriedumā izmantoto kritēriju, lai noteiktu smaguma slieksni, kuru pārsniedzot var tikt pārkāpts necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes aizliegums.

3. Konkrētāk, Tiesai šajā lietā jālemj par to, vai, pirmkārt, trešās valsts valstspiederīgā sāpju pastiprināšanās viņa izraidīšanas dēļ nemainīgas klīniskās ainas gadījumā uzskatāma par šī valstspiederīgā veselības stāvokļa "pasliktināšanos" attiecīgās judikatūras izpratnē un, otrkārt, vai dalībvalstis ir tiesīgas noteikt stingru termiņu, kurā veselības stāvoklim ir jāpasliktinās.

[1] Oriģinālvaloda – franču.

[2] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV 2008, L 348, 98. lpp.).

[3] Spriedums, 2018. gada 24. aprīlis (C-353/16, turpmāk tekstā – "spriedums MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība"), EU:C:2018:276).

4. Turklāt Tiesai būs jālemj par juridiskajiem kritērijiem, kas jāpiemēro gadījumā, ja rodas konflikts starp trešās valsts valstspiederīgā izraidīšanas izpildi un viņa tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, kas noteiktas Hartas 7. pantā, precizējot, vai šī valstspiederīgā veselības stāvoklis ir jāņem vērā kā viņa privātās dzīves sastāvdaļa.

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

5. Šajā lietā nozīme ir Direktīvas 2008/115 1., 5. un 9. pantam, kā arī Hartas 4. un 7. pantam un 19. panta 2. punktam.

B. Nīderlandes tiesības

6. *Vreemdelingenwet 2000* (2000. gada Ārvalstnieku likums; turpmāk tekstā – "Ārvalstnieku likums") 64. pantā ir noteikts:

"Nogādāšanu līdz robežai atliek, kamēr ārvalstnieka vai viņa ģimenes locekļa veselības stāvoklis neļauj ceļot."

7. *Vreemdelingencirculaire 2000* (2000. gada Cirkulārs par ārvalstniekiem; turpmāk tekstā – "Cirkulārs par ārvalstniekiem") ir paredzēts:

"[..]

7. Nogādāšanas līdz robežai neveikšana veselības apsvērumu dēļ

7.1. Vispārīgie noteikumi

[*Immigratie- en naturalisatiedienst* (*IND*) (Imigrācijas un naturalizācijas dienests, Nīderlande)] var noteikt izceļošanas atlikšanu saskaņā ar [Ārvalstnieku likuma] 64. pantu, ja:

– ārvalstnieks medicīnisku iemeslu dēļ nav spējīgs ceļot; vai

– pastāv reāla iespēja, ka medicīnisku iemeslu dēļ var tikt pārkāpts [1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK")] 3. pants.

7.1.1. Ārvalstnieks nav spējīgs ceļot

Ārvalstniekam nosaka izceļošanas atlikšanu saskaņā ar [Ārvalstnieku likuma] 64. pantu, ja [*Bureau Medische Advisering* (*BMA*) (Drošības un tieslietu ministrijas Medicīnisko konsultāciju birojs, Nīderlande)] norāda, ka no medicīniskā viedokļa ārvalstnieka vai viņa ģimenes locekļa veselības stāvoklis neļauj ceļot.

[..]

7.1.3. Reāla iespēja, ka medicīnisku iemeslu dēļ var tikt pārkāpts ECPAK 3. pants

Ārvalstniekam tiek noteikta izceļošanas atlikšana saskaņā ar [Ārvalstnieku likuma] 64. pantu, ja pastāv reāla iespēja, ka medicīnisku iemeslu dēļ var tikt pārkāpts ECPAK 3. pants.

Reāla iespēja, ka var tikt pārkāpts ECPAK 3. pants, pastāv vienīgi tad, ja:

– no *BMA* atzinuma izriet, ka ir ļoti iespējams, ka medicīniskās aprūpes nesniegšana izraisīs ārkārtas situāciju veselības ziņā; un

– nepieciešamā medicīniskā aprūpe nav iespējama izcelsmes vai pastāvīgās dzīvesvietas valstī; vai

– ja medicīniskā aprūpe ir iespējama, tomēr šķiet, ka tā acīmredzami nav pieejama.

Ārkārtas situācija veselības ziņā

Ar ārkārtas situāciju veselības ziņā *IND* saprot tādu situāciju, kad ārvalstnieks cieš no stāvokļa, kas ārstēšanas nesniegšanas gadījumā saskaņā ar pašreizējām medicīnas un zinātnes atziņām trīs mēnešu laikā izraisīs nāvi, invaliditāti vai citu nopietnu garīgu vai fizisku kaitējumu.

[..]”

II. Lietas faktiskie apstākļi, pamattiesvedība, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

8. X ir Krievijas pilsonis, dzimis 1988. gadā, kurš sešpadsmit gadu vecumā saslima ar retu asins vēža formu, no kuras viņš pašlaik ārstējas Nīderlandē. Viņa medicīniskā aprūpe tostarp ietver flebotomijas un medicīniskās marihuānas lietošanu sāpju remdēšanai. Krievijā nav atļauta šāda ārstēšana, izmantojot marihuānu.

9. 2013. gada 31. oktobrī X iesniedza pirmo patvēruma pieteikumu Nīderlandē. Tomēr *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* uzskatīja, ka par šī pieteikuma izskatīšanu ir atbildīga Zviedrijas Karaliste. Šis lēmums ir kļuvis galīgs.

10. 2013. gada 13. decembrī X saskaņā ar Ārvalstnieku likuma 64. pantu iesniedza pieteikumu par viņa izraidīšanas atlikšanu veselības problēmu dēļ. Atbildētājs noraidīja šo pieteikumu ar 2013. gada 24. decembra lēmumu, kas arī ir kļuvis galīgs.

11. 2016. gada 19. maijā X iesniedza jaunu patvēruma pieteikumu Nīderlandē, jo bija beidzies termiņš, kurā viņu varēja pārsūtīt uz Zviedriju. Šī pieteikuma pamatojumam X apgalvoja, ka Krievijā viņam veiktā medicīniskā aprūpe ir izraisījusi blaknes un ka viņš vēlāk atklājis, ka marihuānas lietošana terapeitiskiem mērķiem ir piemērotāka viņa veselības stāvoklim. Tā kā viņa izcelsmes valstī marihuānas lietošana nav atļauta, viņš bija audzējis marihuānas augus medicīniskiem mērķiem, un tas viņam radījis tādas problēmas, ka tagad nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Saistībā ar minēto pieteikumu X arī no jauna lūdza atlikt viņa izraidīšanu saskaņā ar Ārvalstnieku likuma 64. pantu.

12. Saņēmis *BMA* atzinumu, valsts sekretārs ar 2018. gada 29. marta lēmumu noraidīja X patvēruma pieteikumu, uzskatot, ka problēmas, ar kurām pieteikuma iesniedzējs, kā viņš pats apgalvo, esot saskāries Krievijā, neesot ticamas. Viņš arī nolēma, ka pieteikuma iesniedzējs nevar saņemt parasto uzturēšanās atļauju, un atteicās apmierināt viņa lūgumu saskaņā ar Ārvalstnieku likuma 64. pantu apturēt viņa atgriešanās pienākuma izpildi.

13. Ar 2018. gada 20. decembra spriedumu *rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Hertogenbošā, Nīderlande) daļēji atcēla šo lēmumu, un *Raad van State* (Valsts padome, Nīderlande) 2019. gada 28. martā minēto spriedumu atstāja spēkā. Tādējādi, lai gan tā apstiprināja, ka X nevar pieprasīt bēgļa vai alternatīvās aizsardzības saņēmēja statusu, tā tomēr uzdeva valsts sekretāram atkārtoti izskatīt gan X argumentu, kas pamatots ar viņa tiesībām saņemt uzturēšanās atļauju saskaņā ar ECPAK 8. pantu, gan viņa lūgumu īstenot Ārvalstnieku likuma 64. pantu.

14. 2020. gada 19. februārī valsts sekretārs atkal atteica piešķirt X termiņuzturēšanās atļauju saskaņā ar ECPAK 8. pantu un atlikt viņa izraidīšanu. Ar šo pašu dokumentu valsts sekretārs pieņēma atgriešanas lēmumu, ar kuru X tika pieprasīts četru nedēļu laikā atstāt Nīderlandi.

15. X par šo lēmumu cēla prasību iesniedzējtiesā. Viņš uzskata, ka viņam ir jāizsniedz uzturēšanās atļauja saskaņā ar ECPAK 8. pantu vai vismaz jānosaka izraidīšanas atlikšana saskaņā ar Ārvalstnieku likuma 64. pantu. Šajā ziņā viņš norāda, ka sāpju ārstēšana ar marihuānu viņam ir tik būtiska, ka, pārtraucot šo ārstēšanu, viņš vairs nespētu dzīvot normālu dzīvi. Konkrētāk, viņš norāda, ka šādas pārtraukšanas gadījumā sāpes būtu tik stipras, ka viņš vairs nevarētu gulēt vai ēst, un tas radītu ne tikai fiziskas, bet arī psiholoģiskas sekas, izraisot depresīvu un suicidālu stāvokli.

16. Iesniedzējtiesa norāda vispirms, ka saskaņā ar Nīderlandes tiesisko regulējumu izraidīšanu var atlikt, ja ārvalstniekam nav tāds veselības stāvoklis, lai viņš varētu ceļot, vai pastāv reāla iespēja, ka medicīnisku iemeslu dēļ var tikt pārkāpts ECPAK 3. pants. Šī pēdējā iespēja paredz, ka no *BMA* atzinuma izriet, pirmkārt, ka medicīniskās aprūpes pārtraukšana, visticamāk, var izraisīt "ārkārtas situāciju veselības ziņā" un, otrkārt, ka izcelsmes valstī nav iespējama atbilstoša ārstēšana vai ka ārvalstniekam tā nebūs pieejama.

17. Saistībā ar 2016. gada 19. maijā sākto patvēruma procedūru X iesniedza dažādus medicīniskus dokumentus, lai pamatotu savu apgalvojumu, ka viņa veselības problēmas ir tādas, kas attaisno viņa izraidīšanas apturēšanu.

18. *BMA* pēc valsts sekretāra lūguma sagatavotajos atzinumos tostarp norādīja, ka, lai gan flebotomijas neesamības gadījumā varēja gaidīt, ka X saskarsies ar īslaicīgu ārkārtas situāciju veselības ziņā, šāda ārstēšana Krievijā tomēr esot pieejama. Tomēr *BMA* uzskatīja, ka, tā kā marihuānas ārstnieciskā iedarbība nav pierādīta, nav iespējams paust nostāju par medicīniskajām sekām, kas varētu rasties, pārtraucot ārstēšanu ar marihuānu. *BMA* arī norādīja, ka nav ziņots par sāpju izraisītiem traucējumiem, kas radītu bažas par X nāvi vai atkarības iestāšanos, veicot parastas ikdienas darbības. Tāpēc *BMA* uzskatīja, ka nevar apgalvot, ka marihuānas lietošana novērš īstermiņa ārkārtas situācijas rašanos veselības ziņā. Visbeidzot *BMA* norādīja, ka ir pietiekami daudz citu pretsāpju līdzekļu, kurus X var lietot.

19. Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka no X iesniegtās informācijas izriet, ka viņa ārstējošie ārsti uzskata, ka medicīniskā marihuāna ir vienīgais piemērotais sāpju ārstēšanas līdzeklis un ka citi pretsāpju līdzekļi ir kontrindicēti. Turklāt šī tiesa uzskata, ka X ir juridiski pietiekami pierādījis, ka ārstēšana ar medicīnisko marihuānu tiek nozīmēta un lietota vienīgi tad, ja citi pretsāpju līdzekļi ir izrādījušies ne tikai neefektīvi, bet arī kontrindicēti.

20. Iesniedzējtiesa arī konstatē, ka X izcelsmes valstī nebija pieejama nekāda atbilstoša pretsāpju terapija, tostarp – izmantojot medicīnisko marihuānu. Tāpēc, ja viņam netiktu noteikta izraidīšanas atlikšana, viņa pretsāpju terapija tiktu pārtraukta un sāpju intensitāte palielinātos.

Šajā ziņā šī tiesa atgādina, ka X bija iesniedzis informāciju, no kuras izriet, ka, lietojot medicīnisko marihuānu, sāpes ir kļuvušas tik tikko izturamas. Tomēr no šīs informācijas nav skaidrs, vai sāpju pastiprināšanās, ko izraisītu viņa ārstēšanas pārtraukšana, izraisītu slimības simptomu pasliktināšanos, pat ja, pamatojoties uz iesniedzējtiesas rīcībā esošo informāciju, ir iespējams, ka tas tā nenotiks.

21. Tāpēc iesniedzējtiesa uzskata, ka pirms medicīniskās ekspertīzes pieprasīšanas par sāpju intensitātes palielināšanos, ko X varētu izjust, ja viņš vairs netiktu ārstēts ar medicīnisko marihuānu, ir nepieciešams, interpretējot Savienības tiesības, noteikt tiesību normas, kas reglamentē šāda faktora ņemšanu vērā.

22. Šajā ziņā iesniedzējtiesa norāda, pirmkārt, ka Tiesa vēl nav interpretējusi Hartas 19. panta 2. punktu, lasot to kopsakarā ar tās 1. un 4. pantu, lai noteiktu, vai medicīniski iemesli var nepieļaut trešās valsts valstspiederīgā izraidīšanu, ja viņa slimības simptomi, visticamāk, nepasliktināsies, tomēr atgriešanas gadījumā ievērojami palielināsies viņa sāpju intensitāte, jo viņa izcelsmes valstī nav iespējama atbilstoša medicīniskā aprūpe.

23. Otrkārt, šī tiesa norāda, ka saskaņā ar *Raad van State* (Valsts padome) iedibināto judikatūru, pamatojoties uz prasību par strauju veselības stāvokļa pasliktināšanos sprieduma *Paposhvili* pret Beļģiju [4] izpratnē, ir jāņem vērā vienīgi medicīniskās sekas, kas radušās triju mēnešu laikā pēc medicīniskās aprūpes pārtraukšanas, lai noteiktu, vai šāda pārtraukšana radīs ārkārtas situāciju veselības ziņā. Iesniedzējtiesa uzskata, ka ECT minētajā spriedumā tomēr nav skaidri noteikusi termiņu. Tādēļ tā uzskata, ka ir jānosaka, vai sekas, kas saistītas ar smagi slima trešās valsts valstspiederīgā medicīniskās aprūpes pārtraukšanu, viņam atgriežoties savā izcelsmes valstī, var ietilpt Hartas 4. panta darbības jomā vienīgi tad, ja tās – neatkarīgi no patoloģijas veida un medicīniskās aprūpes – izpaužas triju mēnešu laikā.

24. Treškārt, iesniedzējtiesa norāda, ka *Raad van State* (Valsts padome) ir nospriedusi, ka Ārvalstnieku likuma 64. pantā arī ir noteikts, ka ir jāpārbauda, vai trešās valsts valstspiederīgā, kuram ir īpaši smagi garīgi vai fiziski traucējumi, izraidīšanas pasākums pats par sevi var radīt reālu ECPAK 3. panta pārkāpuma iespēju. Tomēr šāds novērtējums tiktu ņemts vērā, vienīgi pārbaudot šāda valstspiederīgā spēju ceļot, tādējādi *BMA* nekad netiek jautāts, vai ir kādas medicīniskas sekas, kas var rasties vienīgi izraidīšanas rezultātā, un šādas sekas netiek ņemtas vērā, lai noteiktu, vai "ārkārtas situācija veselības ziņā" Cirkulāra par ārvalstniekiem izpratnē nepieļauj šādu izraidīšanu, ja medicīniskā aprūpe, ko saņem minētais valstspiederīgais, nav pieejama vai izcelsmes valstī nav pieejama.

25. Šādas pārbaudes kontekstā psiholoģisko seku palielināšanās, piemēram, pašnāvības risks, pēc šīs tiesas domām, diez vai radīs šķērsli izraidīšanai, lai gan tā var izraisīt ārkārtas situāciju veselības ziņā.

26. Ceturtkārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka ir jānosaka, vai valstspiederīgā veselības stāvoklis un tas, ka viņš saņem medicīnisko aprūpi dalībvalstī, kurā viņš uzturas, var būt privātās dzīves sastāvdaļas, kuru ievērošana jānodrošina Hartas 7. panta un ECPAK 8. panta izpratnē.

27. Šajā gadījumā X norāda, ka viņa medicīniskā aprūpe izriet no viņa privātās dzīves neaizskaramības un ir šķērslis viņa izraidīšanai.

[4] ECT, 2016. gada 13. decembris, turpmāk tekstā – "spriedums *Paposhvili*", CE:ECHR:2016:1213JUD004173810.

28. Šādos apstākļos iesniedzējtiesa jautā, vai dalībvalsts kompetentajām iestādēm ir jāizvērtē, vai trešās valsts valstspiederīgajam jāpiešķir uzturēšanās tiesības, pamatojoties uz tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, viņa nopietno veselības problēmu un tās medicīniskās aprūpes dēļ, ko viņš saņem šajā valstī, un vai šī valstspiederīgā privātās dzīves neaizskaramība ir elements, kas jāņem vērā, lai lemtu par viņa lūgumu atlikt viņam piemēroto izraidīšanas pasākumu.

29. Šādos apstākļos *rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Hertogenbošā, Nīderlande) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai būtisks sāpju intensitātes pieaugums nesniegtas medicīniskās aprūpes un nemainīgas klīniskās ainas gadījumā var būt situācija, kas ir pretrunā [Hartas] 19. panta 2. punktam, lasot to kopā ar Hartas 1. un 4. pantu, ja netiek apturēts no [Direktīvas 2008/115] izrietošais izceļošanas pienākums?

2) Vai tāda stingra termiņa noteikšana, kurā ir jāizpaužas nesniegtas medicīniskās aprūpes sekām, lai atzītu ar veselību saistītus šķēršļus no [Direktīvas 2008/115] izrietošā atgriešanās pienākuma izpildei, ir saderīga ar Hartas 4. pantu, lasot to kopā ar Hartas 1. pantu? Ja stingra termiņa noteikšana nav pretrunā Savienības tiesībām, vai dalībvalsts drīkst paredzēt vienādu vispārēju termiņu visām iespējamām slimībām un visai iespējamai ietekmei uz veselību?

3) Vai tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru izraidīšanas sekas ir jānovērtē vienīgi saistībā ar jautājumu, vai un ar kādiem nosacījumiem ārvalstnieks var ceļot, ir saderīgs ar Hartas 19. panta 2. punktu, lasot to kopā ar Hartas 1. un 4. pantu, kā arī [Direktīvu 2008/115]?

4) Vai Hartas 7. pantā, lasot to kopā ar Hartas 1. un 4. pantu un ņemot vērā [Direktīvu 2008/115], tiek prasīts, lai ārvalstnieka veselības stāvoklis un ārstēšana, ko viņš šajā ziņā saņem dalībvalstī, tiktu novērtēti saistībā ar jautājumu, vai uzturēšanās ir jāatļauj, pamatojoties uz privātās dzīves apsvērumiem? Vai Hartas 19. panta 2. punktā, lasot to kopā ar Hartas 1. un 4. pantu un ņemot vērā [Direktīvu 2008/115], tiek prasīts, lai novērtējumā, vai veselības problēmas var uzskatīt par izraidīšanas šķēršļiem, tiktu ņemta vērā privātā un ģimenes dzīve Hartas 7. panta izpratnē?"

30. Rakstveida apsvērumus iesniedza X, Nīderlandes valdība un Eiropas Komisija.

31. Šie paši lietas dalībnieki tika uzklausīti tiesas sēdē, kas notika 2022. gada 7. martā.

III. Vērtējums

A. Par Tiesas kompetenci un prejudiciālo jautājumu pieņemamību

32. Nīderlandes valdība, pirmkārt, norāda, ka prejudiciālie jautājumi nav pieņemami, jo iesniedzējtiesa tos ir iesniegusi pāragri. Tā kā Direktīva 2008/115 piemērojama vienīgi tad, ja attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais tajā uzturas nelikumīgi, šīs direktīvas interpretācija, lasot to kopsakarā ar Hartu, pēc šīs valdības domām, nav nepieciešama pamatlietas izlemšanai, jo iesniedzējtiesai vispirms jānosaka, vai X ir tiesības saņemt uzturēšanās atļauju Nīderlandē.

33. Lai noraidītu šo argumentu, pietiek atgādināt, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru valsts tiesas var brīvi vērsties Tiesā *ikvienā tiesvedības brīdī, kuru tās uzskata par piemērotu* [5], tādējādi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu nevar uzskatīt par nepieņemamu tikai tāpēc, ka tas ir iesniegts valsts tiesvedības agrīnā stadijā. Turklāt Tiesa jau ir piekritusi atbildēt uz valsts tiesas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem, pirms tā ir izvērtējusi, vai strīdu var atrisināt tikai saskaņā ar valsts tiesību aktiem [6].

34. Otrkārt, Nīderlandes valdība uzskata, ka otrais prejudiciālais jautājums nav pieņemams, ciktāl tas attiecas uz tā stingrā termiņa likumību, kurš piemērojams, lai novērtētu ikviena trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokļa pasliktināšanos viņa izraidīšanas izpildes gadījumā, lai gan šis termiņš neesot izšķirošais faktors pamatlietas izskatīšanai.

35. Šim argumentam nevar piekrist. Atgriešanas lēmums, kas tika pieņemts attiecībā pret X, tostarp bija balstīts uz to, ka ir izslēgta iespēja, ka izraidīšanas gadījumā varētu rasties īslaicīga ārkārtas situācija veselības ziņā. Tomēr nav šaubu, ka saskaņā ar piemērojamo Nīderlandes tiesisko regulējumu ārkārtas situācijas veselības ziņā esamība tiek vērtēta, ņemot vērā Cirkulārā par ārvalstniekiem paredzēto triju mēnešu termiņu. Piebildīšu, ka jautājums par šī termiņa likumību kļūst vēl jo svarīgāks, jo no iesniedzējtiesas nolēmuma pretēji tam, ko Nīderlandes valdība apgalvo rakstveida apsvērumos, izriet, ka X sāpes ir saistītas ar slimību, no kuras viņš cieš, un ka viņa izcelsmes valstī – Krievijā – nav nekādas alternatīvas ārstēšanas, kas atvieglotu viņa sāpes.

36. Treškārt un visbeidzot, Nīderlandes valdība uzskata, ka Tiesas kompetencē nav izskatīt ceturto prejudiciālo jautājumu, ciktāl tas attiecoties uz to, vai uzturēšanās tiesības var izrietēt no ECPAK 8. panta. Turklāt šis jautājums, pēc šīs valdības domām, esot nepieņemams, ja iesniedzējtiesa mēģinātu noskaidrot, vai Hartas 7. pants nosaka dalībvalstīm pienākumu piešķirt uzturēšanās tiesības jebkuram trešās valsts valstspiederīgajam X situācijā.

37. Man vēlreiz jānorāda, ka nepiekrītu Nīderlandes valdības argumentācijai. Pirmām kārtām, nav šaubu, ka minētais jautājums neattiecas uz ECPAK 8. pantu, bet gan uz Hartas 7. pantu. Otrām kārtām, jautājums, vai minētajam trešās valsts valstspiederīgajam ir jāpiešķir uzturēšanās tiesības, pēc būtības jāvērtē ceturtajā prejudiciālajā jautājumā [7].

38. Tāpēc uzskatu, ka Tiesa ir kompetenta izskatīt šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu un tas ir pieņemams pilnībā.

B. Par lietas būtību

1. Par pirmo un otro jautājumu

39. Ar pirmajiem diviem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīva 2008/115, lasot to kopsakarā ar Hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā pieļauj, ka trešās valsts valstspiederīgajam, kurš ir smagi slims un kurš dalībvalsts teritorijā uzturas nelikumīgi, tiek piemērots izraidīšanas pasākums situācijā, kad viņam tāpēc, ka izcelsmes valstī nav juridiski

[5] Skat. it īpaši spriedumu, 2019. gada 26. jūnijs, *Addiko Bank* (C-407/18, EU:C:2019:537, 35. un 39. punkts).

[6] Spriedums, 2020. gada 29. oktobris, Veselības ministrija (C-243/19, EU:C:2020:872, 63. punkts).

[7] Skat. spriedumu, 2012. gada 29. marts, *3M Italia* (C-417/10, EU:C:2012:184, 23. punkts).

pieejama vienīgā efektīvā pretsāpju ārstēšana, ievērojami pastiprinātos sāpes, lai gan nemainītos pārējā klīniskā aina, vai vismaz tad, ja šāda būtiska sāpju pastiprināšanās notiktu laikposmā, kas pārsniedz trīs mēnešus pēc atgriešanās viņa izcelsmes valstī.

a) Ievada apsvērumi

40. Vispirms jānorāda, ka saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegto informāciju attiecīgais trešās valsts valstspiederīgais X nevar pretendēt uz bēgļa statusa, alternatīvās aizsardzības vai parastās uzturēšanās atļaujas iegūšanu Nīderlandē. X ir "nelikumīgas uzturēšanās" situācijā Direktīvas 2008/115 3. panta 2. punkta izpratnē, jo viņš atrodas Nīderlandē, neizpildot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2016/399 (2016. gada 9. marts) par Savienības Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss)[8], 5. pantā paredzētos ieceļošanas nosacījumus vai citus ieceļošanas, uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās nosacījumus šajā valstī. No tā izriet, ka uz X situāciju attiecas šīs direktīvas noteikumi.

41. Tajos it īpaši ir noteikts, ka dalībvalstīm jāpieņem atgriešanas lēmums attiecībā uz ikvienu trešās valsts valstspiederīgo, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (6. pants), un jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai izpildītu šādu lēmumu, ja viņš nav brīvprātīgi izceļojis (8. pants). Tā kā valsts atgriešanas procedūru izpilde ir uzskatāma par Direktīvas 2008/115 īstenošanu Hartas 51. panta izpratnē, tā ir piemērojama šajā lietā.

42. Ņemot vērā, ka X ir smagi slims, Hartas 4. pants ("Nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodiem") un Hartas 19. panta 2. punkts ("Nevienu nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka [pret] attiecīgo personu tur [..] necilvēcīgi vai pazemojoši [..] izturēsies [..]") iesniedzējtiesas skatījumā varētu būt šķērslis viņa izraidīšanai. Tā kā šis aizliegums pēc būtības ir atkārtoti apstiprināts Direktīvas 2008/115 5. pantā, pirmajos divos pārformulētajos jautājumos ir jāatsaucas uz šo tiesību normu, lasot to kopsakarā ar Hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu.

43. Kā izriet no paskaidrojumiem par Hartu[9], tās 4. pantā ietvertās tiesības atbilst ECPAK 3. pantā garantētajām tiesībām, savukārt Hartas 19. panta 2. punkts atspoguļo atbilstošo ECT judikatūru par ECPAK 3. pantu. No tā izriet, ka saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu šo abu normu nozīmei un tvērumam jābūt tādam pašam kā ECPAK 3. panta nozīmei un tvērumam, ja vien tas neietekmē Savienības tiesību un Tiesas autonomiju.

44. Tas, vai un – ja jā – ar kādiem nosacījumiem Hartas 4. pants un 19. panta 2. punkts[10] nepieļauj dalībvalstij izraidīt smagi slimu trešās valsts valstspiederīgo, kurš tajā uzturas nelikumīgi, tādējādi ir atkarīgs no ECT spriedumu N. pret Apvienoto Karalisti[11] un *Paposhvili* izvērtēšanas, kā arī to spriedumu izvērtēšanas, kuri lielā mērā atkarīgi no ECT noteiktajiem principiem un kurus Tiesa ir pasludinājusi lietās *Abdida*, C. K. u.c.[12] un MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība). Šī izvērtēšana faktiski ļaus noteikt piemērojamo juridisko kritēriju, lai pārbaudītu minētās izraidīšanas atbilstību necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes aizliegumam.

[8] OV 2016, L 77, 1. lpp.

[9] OV 2007, C 303, 17. lpp.

[10] Vienkāršības labad turpmāk atsaukšos vienīgi uz Hartas 4. pantu, jo tās 19. panta 2. punkts ir uzskatāms par šajā 4. pantā paredzētā necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes aizlieguma piemērošanu izraidīšanas gadījumā.

[11] ECT spriedums, 2008. gada 27. maijs, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

[12] Spriedums, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453), un 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

45. Pirms vērtējuma sākšanas īsi jāpaskaidro, kāpēc Tiesas judikatūra, kas izriet no spriedumiem N. S. u.c., *Jawo un Ibrahim* u.c.[13], ar kuriem tika transponētas ECT sprieduma M.S.S. pret Beļģiju un Grieķiju[14] atziņas, nav piemērojama pamatlietas apstākļiem, kā to tiesas sēdē apgalvoja visas ieinteresētās personas.

46. Šajos spriedumos Tiesa nosprieda, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja pārvietošana no vienas dalībvalsts uz citu pārkāpj necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes aizliegumu, ja šī persona "pilnībā ir atkarīga no valsts atbalsta" un "[šīs pēdējās minētās valsts] iestāžu vienaldzības dēļ [..] neatkarīgi no savas gribas un personīgajām izvēlēm atrodas *ekstrēmā nabadzībā*, kas viņai neļauj apmierināt tās viselementārākās vajadzības, tostarp tādas vajadzības kā pabarot sevi, nomazgāties un atrast dzīvesvietu, un kas *nodara kaitējumu tās fiziskajai vai garīgajai veselībai* vai rada tādu viņas situācijas lejupslīdi, kura nav saderīga ar cilvēka cieņu"[15].

47. Manuprāt, ir grūti apšaubāms tas, ka, ņemot vērā Hartas 4. panta absolūto raksturu, šo kritēriju var izmantot arī tad, ja dalībvalsts apsver iespēju atgriezt trešās valsts valstspiederīgo, kurš tajā uzturas nelikumīgi, viņa izcelsmes valstī. Tomēr ir svarīgi norādīt, ka šajā lietā X vienīgi apgalvo, ka viņa atgriešana uz Krieviju nopietni kaitētu viņa veselībai, un nevienā brīdī viņš neapgalvo, ka viņš būtu pilnībā atkarīgs no valsts atbalsta un ka atgriešanas uz Krieviju gadījumā viņš nonāktu "ekstrēmā nabadzībā" šīs valsts iestāžu vienaldzības dēļ. Man šķiet, ka saskaņā ar iepriekš minēto judikatūru ir nepieciešams, lai pastāvētu cēloņsakarība starp šo ekstrēmo nabadzību, ko izraisījusi attiecīgo valsts iestāžu vienaldzība, un attiecīgās personas veselības stāvokļa pasliktināšanos. Tāpēc izskatāmajā lietā šī judikatūra nav piemērojama.

b) ECPAK 3. pants kā garantija pret izraidīšanu ECT judikatūrā

48. Konstatējums, kas pavēra ceļu tam, lai novērtētu valsts iestāžu veikto izraidīšanas pasākumu pret personām, kas cieš no smagas slimības, atbilstību ECPAK 3. pantam, ir ietverts lietā D. pret Apvienoto Karalisti[16]. Šajā spriedumā ECT uzskatīja, ka izraidīšanas pasākuma izvērtēšanu saskaņā ar ECPAK 3. pantu nevar pakļaut apstāklim, ka risks personai, kurai piemēro kādu no aizliegtajām procedūrām, izriet no galamērķa valsts iestāžu tīšas rīcības. Tā uzskata, ka nekas tai neliedz izvērtēt situācijas, kurās šo risku rada faktori, kas tieši vai netieši nevar būt šo iestāžu atbildības pamatā vai kas, aplūkoti atsevišķi, paši par sevi nepārkāpj šī panta noteikumus.

49. Šī pieeja tika izstrādāta lietā *Pretty* pret Apvienoto Karalisti, un tajā ir norādīts: "Ciešanām, kas dabiski rodas saslimšanas rezultātā [..], [ECPAK] 3. pantu var piemērot vienīgi tad, ja attieksme tās *pastiprina* vai var *pastiprināt*, neatkarīgi no tā, vai tā izriet no apcietinājuma apstākļiem, izraidīšanas vai citiem pasākumiem, par kuriem iestādes var tikt sauktas pie atbildības."[17]

50. Saistībā ar lēmumu izraidīt personu, kas slimo ar AIDS, ECT lietā D. pret Apvienoto Karalisti nosprieda, ka šī lēmuma izpilde pakļautu šo personu reālam nāves riskam īpaši sāpīgos apstākļos un būtu uzskatāma par necilvēcīgu izturēšanos ECPAK 3. panta izpratnē. Šajā ziņā tā uzsvēra, ka, lai gan nepilsoņi, uz kuriem attiecas izraidīšanas rīkojums, principā nevar atsaukties uz tiesībām palikt uzņemošās valsts teritorijā, lai turpinātu izmantot šīs valsts viņiem sniegto medicīnisko un

[13] Spriedumi, 2011. gada 21. decembris (C-411/10 un C-493/10, EU:C:2011:865); 2019. gada 19. marts (C-163/17, EU:C:2019:218), un 2019. gada 19. marts (C-297/17, C-318/17, C-319/17 un C-438/17, EU:C:2019:219).

[14] ECT spriedums, 2011. gada 21. janvāris, CE:ECHR:2011:0121JUD003069609.

[15] Spriedumi, 2019. gada 19. marts, *Jawo* (C-163/17, EU:C:2019:218, 92. punkts), un 2019. gada 19. marts, *Ibrahim* u.c. (C-297/17, C-318/17, C-319/17 un C-438/17, EU:C:2019:219, 90. punkts). Mans izcēlums.

[16] ECT spriedums, 1997. gada 2. maijs, CE:ECHR:1997:0502JUD003024096, 49. un 50. punkts.

[17] ECT spriedums, 2002. gada 29. aprīlis, CE:ECHR:2002:0429JUD000234602, 52. punkts. Mans izcēlums).

sociālo palīdzību, ECPAK 3. panta pārkāpums tika pamatots ar "ļoti ārkārtējiem apstākļiem" konkrētajā lietā un atbilstošajiem "imperatīvajiem humānajiem apsvērumiem"[18]. ECT tostarp ņēma vērā to, ka izraidīšanas lēmuma adresāts bija slimības beigu stadijā un ka pēkšņa medicīnisko pakalpojumu pārtraukšana uzņemošajā valstī, kā arī atbilstošas ārstēšanas neesamība viņa izcelsmes valstī samazinātu viņa paredzamo dzīves ilgumu un izraisītu akūtas fiziskas un garīgas ciešanas[19].

51. Lietā N. pret Apvienoto Karalisti[20] ECT būtībā tika lūgts noteikt šo slieksni zemākā līmenī, izraugoties mazāk šauru jēdziena "ļoti ārkārtēji apstākļi" interpretāciju.

52. Šī lieta attiecās uz tādas HIV inficētas personas izraidīšanu, kuras stāvoklis bija stabils tāpēc, ka tā uzņemošajā valstī saņēma medicīnisko aprūpi. Tomēr netika apstrīdēts, ka, pārtraucot šo ārstēšanu, attiecīgās personas veselības stāvoklis strauji pasliktinātos un viņa nomirtu dažu gadu laikā, pārciešot diskomforta un ciešanu periodu. Šajā ziņā prasītāja apgalvoja, ka, pirmkārt, viņai neesot līdzekļu, lai iegādātos šai ārstēšanai nepieciešamās zāles savā izcelsmes valstī Ugandā, un, otrkārt, ka viņas tur dzīvojošā ģimene nedz vēloties, nedz varot viņu ārstēt, ja viņa smagi saslimtu.

53. Tomēr ECT uzskatīja, ka ir jāsaglabā augstais smaguma slieksnis, kas noteikts spriedumā D. pret Apvienoto Karalisti un piemērots tās turpmākajā judikatūrā[21].

54. Lai noteiktu, vai minētajā lietā N. pret Apvienoto Karalisti bija ļoti ārkārtēji apstākļi, tā galveno uzmanību pievērsa prasītājas veselības stāvokļa nopietnībai brīdī, kad bija paredzēta izraidīšana, detalizēti neizvērtējot, vai viņa faktiski varēja saņemt nepieciešamo ārstēšanu un aprūpi galamērķa valstī. Konkrētāk, ECT uzskatīja – fakts, ka sprieduma pasludināšanas brīdī prasītāja nebija kritiskā stāvoklī un bija spējīga ceļot, izslēdza "ļoti ārkārtēju apstākļu" esamību un līdz ar to arī ECPAK 3. panta pārkāpumu. Šāda novērtējuma vajadzībām apstāklim, ka izraidīšanas uz Ugandu gadījumā attiecīgās personas stāvoklis būtu pasliktinājies un it īpaši būtu saīsinājies viņas paredzamais dzīves ilgums, pēc šīs tiesas domām, nav nozīmes[22].

55. Vēlāk ECT lietā *Paposhvili* uzskatīja, ka ECPAK 3. panta piemērošana vienīgi izraidīšanas gadījumos, kas attiecas uz personām, kuras ir nāves priekšā, kā tā to bija darījusi kopš sprieduma N. pret Apvienoto Karalisti[23], esot novedusi pie tā, ka smagi slimiem ārvalstniekiem, kuri nav tik kritiskā stāvoklī, ir liegts gūt labumu no šīs normas. Tādējādi tā uzskatīja, ka prasība nodrošināt ECPAK 3. panta efektivitāti prasa, lai frāze "citi īpaši ārkārtēji gadījumi" būtu interpretējama tādējādi, ka šajā noteikumā paredzētā aizsardzība būtu jānodrošina arī šīm personām[24].

56. Konkrētāk, ECT uzskatīja, ka ar "citiem īpaši ārkārtējiem gadījumiem" ir jāsaprot "gadījumi, kad tiek izraidīta smagi slima persona, ja ir nopietns pamats uzskatīt, ka šai personai, lai gan tai nedraud tūlītēja nāve, tomēr, tā kā galamērķa valstī nav atbilstošas ārstēšanas vai arī tā nav pieejama, pastāv *reāla* iespēja, ka viņu veselība *smagi, strauji un neatgriezeniski* pasliktināsies, izraisot smagas ciešanas vai ievērojami saīsinot paredzamo dzīves ilgumu"[25].

[18] ECT spriedums, 1997. gada 2. maijs, D. pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:1997:0502JUD003024096, 54. punkts.

[19] Turpat, 50.–52. punkts.

[20] ECT spriedums, 2008. gada 27. maijs, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

[21] Turpat, 43. punkts.

[22] Turpat, 50. un 51. punkts.

[23] ECT spriedums, 2008. gada 27. maijs, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

[24] Spriedums *Paposhvili*, 181. un 183. punkts.

[25] Turpat, 183. punkts. Mans izcēlums.

57. Šajā lietā prasītājs cieta no ārkārtīgi smagas slimības. Saskaņā ar viņa sniegto informāciju viņa veselības stāvoklis bija stabilizējies tās ārstēšanas dēļ, ko viņš saņēma Beļģijā, un, ja šī ārstēšana būtu jāpārtrauc, viņa vidējais paredzamais dzīves ilgums būtu mazāks par sešiem mēnešiem. Tiesa atzina par ticamiem prasītāja apgalvojumus, ka šāda ārstēšana nav pieejama viņa izcelsmes valstī un ka nav garantijas, ka viņam būs pieejami citi šajā valstī iespējami viņa slimības ārstēšanas veidi [26]. Tādējādi ECT uzskatīja, ka ECPAK 3. panta pārkāpumu var arī konstatēt, nepastāvot kompetento valsts iestāžu veiktam novērtējumam par risku, kas radies prasītājam, ņemot vērā datus par viņa veselības stāvokli un piemērotas terapijas pastāvēšanu Gruzijā [27].

58. Kritērijs, kas izmantots spriedumā *Paposhvili*, lai pārbaudītu, vai izraidīšanas pasākuma izpilde pret smagi slimu personu ir necilvēcīga vai pazemojoša attieksme ECPAK 3. panta izpratnē, pavisam nesen tika apstiprināts ECT virspalātas spriedumā *Savran* pret Dāniju [28].

59. Ir jāprecizē šī kritērija tvērums. Lai gan ar to neapšaubāmi tiek paplašināts no smaguma sliekšņa definīcijas izrietošais ECPAK 3. panta tvērums, ar kuru šajā pantā paredzētās aizsardzības saņēmēju vidū ir ļauts iekļaut personas, kas nav tuvu nāvei, ECT ir īpaši centusies uzsvērt šīs paplašināšanas *relatīvo* raksturu [29], kā tas tostarp izriet no trim elementiem. Pirmkārt, tā atkārtoti uzsvēra, ka gadījumi, kad ECPAK 3. pants liedz izpildīt smagi slimas personas izraidīšanu, ir "ļoti ārkārtēji" gadījumi. Otrkārt, tā norādīja, ka šie gadījumi "atbilst augstam [ECPAK] 3. panta piemērošanas slieksnim lietās par smagi slimu ārvalstnieku izraidīšanu". Treškārt, tās noteiktais smaguma slieksnis nozīmē, ka personas, uz kuru attiecas izraidīšanas pasākums, veselības stāvokļa pasliktinājumam jābūt ne tikai "smagam" un "neatgriezeniskam", bet arī "straujam". Lai gan pirmie divi elementi ir būtiski tā kaitējuma raksturlielumi, kurš draud tīri teorētiska, lai arī paredzama ECPAK pārkāpuma gadījumā [30], pēdējo elementu var izskaidrot vienīgi ar nolūku pēc iespējas ierobežot to personu loku, kuras var izmantot ECPAK 3. pantā paredzēto aizsardzību.

c) Hartas 4. pants kā garantija pret izraidīšanu Tiesas judikatūrā

60. Saistībā ar attiecīgo Tiesas judikatūru jānorāda, ka Tiesa četros gadījumos ir skaidri identificējusi kritēriju, kas jāpiemēro, nosakot, vai smagi slimas personas piespiedu pārvietošana ir uzskatāma par necilvēcīgu un pazemojošu izturēšanos ECPAK 3. panta izpratnē.

61. Lietā *Abdida* Tiesa, ņemot vērā ECT spriedumu N. pret Apvienoto Karalisti [31], uzskatīja, ka atgriešanas lēmuma izpilde, kas saistīta ar trešās valsts valstspiederīgā, kurš cieš no smagas slimības, izraidīšanu uz valsti, kurā nav atbilstošas ārstēšanas, ļoti ārkārtējos gadījumos pārkāpj Hartas 4. pantu. Tā turklāt precizēja, ka šiem pēdējiem minētajiem gadījumiem raksturīga kaitējuma nopietnība un neatgriezeniskums, ko rada valstspiederīgā izraidīšana uz valsti, kurā pastāv nopietns risks, ka viņš tiks pakļauts necilvēcīgai un pazemojošai attieksmei. Tiesa uzskata –, lai šāda atgriešanas lēmuma pārsūdzība būtu efektīva, ir nepieciešams, lai šādai

[26] Turpat, 194.–198. punkts.

[27] Turpat, 205. un 206. punkts.

[28] ECT spriedums, 2021. gada 7. decembris, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715.

[29] Šajā nozīmē skat. Mavronicola, N., "Specifying the *Non-Refoulement* Duty under Article 3 ECHR", *Torture, Inhumanity and Degradation under Article 3 of the ECHR: Absolute Rights and Absolute Wrongs*, Hart Publishing, Oksforda, 2021, 181. lpp.

[30] ECT spriedums, 1989. gada 7. jūlijs, *Soering* pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, 90. punkts.

[31] ECT spriedums, 2008. gada 27. maijs, N. pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:2008:0527JUD002656505.

pārsūdzībai būtu apturoša iedarbība, ņemot vērā, ka šī lēmuma izpilde pakļautu minēto valstspiederīgo *nopietnam un neatgriezeniskam viņa veselības stāvokļa pasliktināšanās riskam* [32]. Šis kritērijs vēlāk tika pārņemts spriedumā *CPAS de Seraing* [33].

62. Lietā C. K. u.c. Tiesai tika uzdots jautājums, vai patvēruma meklētājas ar īpaši smagu psiholoģisku slimību, proti, pēcdzemdību depresiju un periodiskām pašnāvības tieksmēm, pārvietošana no Slovēnijas uz Horvātiju Dublinas sistēmas kontekstā ir uzskatāma par necilvēcīgu un pazemojošu attieksmi Hartas 4. panta izpratnē.

63. Šajā ziņā Tiesa vispirms norādīja, ka, ņemot vērā ECT judikatūru, nevar izslēgt, ka patvēruma meklētāja pārsūtīšana pati par sevi varētu pret attiecīgo personu izraisīt patiesu necilvēcīgas vai pazemojošas attieksmes risku, un tas tā ir neatkarīgi no uzņemšanas kvalitātes un pieejamās aprūpes attiecīgajā dalībvalstī [34].

64. Attiecībā uz kritēriju, kas jāpiemēro, lai pārbaudītu, vai šajā gadījumā ir noticis Hartas 4. panta pārkāpums, Tiesa uzskatīja, ka patvēruma meklētāja pārvietošana ir uzskatāma par necilvēcīgu un pazemojošu attieksmi, ja tā viņam rada *patiesu risku un pierādītu būtisku un neatgriezenisku viņa veselības stāvokļa pasliktināšanos* [35]. Pēc tam tā piebilda, ka, tiklīdz pieteikuma iesniedzējs norāda pietiekami objektīvu informāciju, kas pierāda viņa veselības stāvokļa īpašo smagumu un būtiskās un neatgriezeniskās sekas, kādas var radīt šīs personas pārsūtīšana, kompetentajām valsts iestādēm ir jāizvērtē šī informācija, ņemot vērā *visas* sekas, kas izrietētu no pārsūtīšanas, neapstājoties tikai pie tām sekām, kas izriet no patvēruma meklētāja fiziskas transportēšanas [36].

65. Šo pieeju Direktīvas 2008/115 kontekstā apstiprināja un piemēroja Tiesas virspalāta spriedumā MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība). Tiesai bija jālemj, vai alternatīvā aizsardzība būtu jāpiešķir valstspiederīgajam, kuru izcelsmes valsts iestādes ir spīdzinājušas un kuram šīs smagās psiholoģiskās sekas varētu būtiski saasināties, ja viņš atgrieztos savā izcelsmes valstī.

66. Izskatot šo jautājumu, tā tostarp uzsvēra, ka saskaņā ar ECT judikatūru par smagi slimu personu izraidīšanu ir nepieciešams, lai izraidīšanas rezultātā radušās ciešanas atbilstu minimālajai smaguma pakāpei, lai rastos ECPAK 3. panta pārkāpums, un atgādināja, ka šo novērtējumu ECT veic, piemērojot spriedumā *Paposhvili* noteikto kritēriju [37].

67. Šajā argumentācijas posmā varēja pamatoti gaidīt, ka Tiesa apstiprinās šo kritēriju, apgalvojot, ka tas jāizmanto arī, lai definētu situācijas, kad Hartas 4. pants nepieļauj smagi slimas personas izraidīšanu. Nākamajā sprieduma MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība) punktā ir teikts, ka "no šī paša viedokļa Hartas 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda trešās valsts valstspiederīgā izraidīšana, kuram ir īpaši smags garīgās vai fiziskās veselības traucējums, ir necilvēcīga un pazemojoša izturēšanās [..], ja šī izraidīšana izraisa *reālu un pierādītu risku, ka viņa veselības stāvoklis varētu ievērojami un neatgriezeniski pasliktināties*" [38].

[32] Spriedums, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 45.–50. punkts).

[33] Spriedums, 2020. gada 30. septembris (C-402/19, EU:C:2020:759, 36. punkts).

[34] Spriedums, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 68. un 71.–73. punkts).

[35] Spriedums, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 74. punkts).

[36] Spriedums, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 75. un 76. punkts).

[37] Spriedums MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība), 36.–40. punkts.

[38] Spriedums MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība), 41. punkts. Mans izcēlums.

68. Šis kritērijs, ko Tiesa jau izmantoja spriedumā C. K. u.c.[39], atšķiras no kritērija, kas tika izmantots spriedumā *Paposhvili*. Lai gan ir taisnība, ka frāze "ievērojama un neatgriezeniska pasliktināšanās" šķiet semantiski līdzvērtīga frāzei "smaga un neatgriezeniska pasliktināšanās", tomēr jākonstatē, ka šis kritērijs neprasa, lai attiecīgās personas veselības stāvokļa pasliktināšanās izraisītu "smagas ciešanas" vai "būtiski saīsinātu paredzamo dzīves ilgumu", nedz arī – lai šī pasliktināšanās būtu "strauja". Par šo pēdējo punktu Tiesa patiešām ir precizējusi, ka šī kritērija īstenošana nozīmē, ka ir jāņem vērā "*visas* izraidīšanas izraisītās ievērojamās un neatgriezeniskās sekas"[40].

69. No tā izriet, ka Tiesa ir paredzējusi attiecīgo Hartas 4. panta piemērošanas smaguma slieksni šāda veida lietās noteikt zemāku par to, kādu pieprasa ECPAK 3. pants saskaņā ar spriedumu *Paposhvili*, tādējādi pirmais pants nepieļauj smagi slimas personas izraidīšanu plašākā situāciju klāstā nekā otrais pants. Citiem vārdiem, šī Tiesas judikatūra atspoguļo tādu interpretācijas izvēli, kas vairāk aizsargā tiesības netikt pakļautam necilvēcīgai un pazemojošai attieksmei.

70. Turklāt šī izvēle ir Tiesas prerogatīva. Lai gan ir taisnība, ka Hartas 52. panta 3. punkts prasa, lai tajā minētās tiesības, kas atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, tiktu saprastas kā tiesības ar tādu pašu nozīmi un apjomu kā ECPAK tiesības, pašlaik ir vispārpieņemts – kamēr ECPAK nav Savienības tiesību sistēmā formāli iekļauts juridisks instruments, šajā tiesību normā paredzētā saskaņotības prasība nevar apdraudēt Savienības tiesību un pašas Tiesas autonomiju. No tā izriet, ka Tiesa var likumīgi piešķirt šīm tiesībām nozīmi un apjomu, kas atšķiras no ECPAK paredzētajām tiesībām, ar nosacījumu, ka to interpretācijas rezultātā tiek nodrošināts augstāks aizsardzības līmenis nekā ECPAK garantētais[41], un šis rezultāts šajā lietā tika sasniegts.

71. Šādu sprieduma MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība) interpretāciju apstiprina tas, ka šajā spriedumā frāze "no šī paša viedokļa" saista Tiesas noteikto kritēriju ar atgādinājumu par kritēriju, kas izriet no sprieduma *Paposhvili*, un šādas frāzes izmantošana pēc definīcijas liecina par līdzības, nevis būtiskas līdzvērtības attiecībām.

d) Piemērošana pamatlietā

72. Vispirms jāatgādina, kā izriet no iesniedzējtiesas nolēmuma, ka X cieš no īpaši smagas slimības, kas prasa īpašu medicīnisku aprūpi. Netiek apstrīdēts, ka izraidīšanas gadījumā X tomēr varētu saņemt šo ārstēšanu, jo Krievijā tā pastāv un ir pieejama. Savukārt izraidīšanas gadījumā X vairs nevarētu saņemt ārstēšanu, izmantojot marihuānu, ko viņam izrakstījis ārsts un ko viņš patlaban saņem savas slimības izraisīto sāpju remdēšanai, jo šī ārstēšana Krievijā nav atļauta. Lai gan šķiet maz ticams, ka minētās ārstēšanas pārtraukšana varētu izraisīt viņa slimības pasliktināšanos, iesniedzējtiesa uzskata, ka, ņemot vērā attiecīgos dokumentus, ko prasītājs iesniedzis pamattiesvedībā, šāda pārtraukšana izraisītu X ciešanu pastiprināšanos, jo neviens cits pretsāpju ārstēšanas veids, ko viņam varētu veikt Krievijā, viņam nav piemērots.

[39] Spriedums, 2017. gada 16. februāris (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

[40] Spriedums MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība), 41. un 42. punkts. Mans izcēlums. Skat. arī spriedumu, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 76. punkts).

[41] Spriedumi, 2016. gada 15. februāris, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 47. punkts); 2017. gada 14. septembris, K. (C-18/16, EU:C:2017:680, 50. punkts), un 2018. gada 20. marts, *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, 22. un 23. punkts). Skat. arī manus secinājumus apvienotajās lietās *Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság* (C-924/19 PPU un C-925/19 PPU, EU:C:2020:294, 148. un 149. punkts).

73. Šādos apstākļos rodas jautājums, vai ciešanu pastiprināšanās konstatēšana *pati par sevi* var raksturot "veselības stāvokļa pasliktināšanos", lai piemērotu Tiesas judikatūru, kas atgādināta šo secinājumu iepriekšējā iedaļā. Uzskatu, ka atbildei noteikti jābūt apstiprinošai. Jāatgādina, šī judikatūra ir balstīta uz ECT izvirzīto pieņēmumu, ka uz pašām slimības izraisītajām ciešanām neatkarīgi no tā, vai tās ir vai nav dabiskas, var attiekties ECPAK 3. pants, ja tās pastiprina vai var pastiprināt tāda attieksme kā, piemēram, izraidīšana, par kuru iestādes var tikt sauktas pie atbildības [42]. Turklāt tiek norādīts, ka nav citas informācijas, kas izrietētu no minētās Tiesas judikatūras un kas varētu attaisnot tādu interpretāciju, saskaņā ar kuru Hartas 4. pants ir piemērojams vienīgi tad, ja ciešanu pastiprināšanos, kas izriet no izraidīšanas, papildina izmaiņas attiecīgās personas klīniskajā ainā. Piemēram, Hartas 4. pants tika piemērots spriedumā MP, pamatojoties uz to, ka prasītāja izraidīšana būtu pastiprinājusi viņa psiholoģiskās ciešanas neatkarīgi no jebkādām smaga posttraumatiskā stresa sindroma un smagas depresijas izmaiņām, kas viņu skārušas [43].

74. Esmu patiešām ņēmis vērā tiesvedības gaitā Nīderlandes valdības izteiktās bažas, ka sāpju subjektīvā rakstura dēļ vienkārši izraidīšanas pasākuma adresāta apgalvojumi nebūtu jāuzskata par pietiekamiem, lai konstatētu Hartas 4. panta pārkāpumu. Tādēļ aicinu Tiesu izmantot šo iespēju, lai skaidri precizētu, kā to ir darījusi ECT spriedumā *Paposhvili*, ka šim valstspiederīgajam ir jāiesniedz pierādījumi, kuri apliecinātu, ka ir *nopietns* pamats uzskatīt, ka, īstenojot šo pasākumu, viņš tiktu pakļauts reālam necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes riskam [44].

75. Turklāt minētā valstspiederīgā izraidīšana nebūtu saderīga ar Hartas 4. pantu vienīgi tad, ja tiktu sasniegts Tiesas judikatūrā noteiktais smaguma slieksnis. Tādēļ ir jāpārbauda, vai X izraidīšana radītu reālu un pierādītu risku, ka viņa veselības stāvoklis varētu *ievērojami* un *neatgriezeniski* pasliktināties.

76. Lai gan šāda pārbaude, kas lielā mērā atkarīga no lietas faktiskajiem apstākļiem, jāveic iesniedzējtiesai, izvērtējot pamattiesvedībā norīkotās ekspertīzes rezultātus, no lietas materiāliem izrietošā informācija, manuprāt, ļauj formulēt turpmāk norādītos apsvērumus.

77. No izraidīšanas lēmuma izriet, pirmkārt, ka X ir iesniedzis dokumentus, kas pierāda, ka viņš cieš no smagas slimības, kura viņam tostarp izraisa migrēnu, sāpes vēderā, sāpes kaklā, kaulos, muskuļos un nervos, un ka šīs sāpes pašlaik ir tik tikko izturamas terapijas dēļ ar ārstniecisko marihuānu. Turklāt X apgalvo, ka terapijas ar ārstniecisko marihuānu pārtraukšana nozīmētu sāpju pastiprināšanos, kas izpaustos tā, ka viņš vairs nevarētu gulēt vai ēst, un ka šo sāpju pastāvīgais raksturs ilgtermiņā izraisītu psihisku traucējumu rašanos, kas izpaustos kā depresīvas un pašnāvnieciskas domas. Otrkārt, no šī lēmuma izriet, ka pēdējā minētā terapija, kas ir vienīgais X piemērotais pretsāpju ārstēšanas veids, jo alternatīvas pat ir kontrindicētas, Krievijā nav likumīgi pieejama.

78. Ja tiktu pierādīts visas šīs informācijas patiesums, iesniedzējtiesai, manuprāt, būtu jāsecina, ka šajā gadījumā X izraidīšanu nevar izpildīt, jo tā radītu reālu un pierādītu *ievērojamu* un *neatgriezenisku* viņa veselības stāvokļa pasliktināšanās risku [45].

[42] Skat. spriedumus, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 68. punkts), un MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība), 38. un 39. punkts.

[43] Skat. spriedumu MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība), 43. punkts.

[44] Spriedums *Paposhvili*, 186. punkts.

[45] Ja netiek veikti grozījumi Krievijas tiesību aktos, šāds pasliktinājums faktiski šķiet neatgriezenisks.

79. Par pirmo divu jautājumu, kā tie ir pārformulēti, otro daļu atgādināšu, ka jautājumam, vai sāpju pastiprināšanās, ko izraisītu X iespējamā izraidīšana uz viņa izcelsmes valsti, notiktu "īsā laikā" pēc viņa izraidīšanas, nav nekādas nozīmes, nosakot, vai ir sasniegts smaguma slieksnis un vai tādējādi ir pārkāpts Hartas 4. pants.

80. Lai gan spriedumā *Paposhvili* tika prasīts, lai veselības stāvokļa pasliktināšanās būtu ne tikai "smaga" un "neatgriezeniska", bet arī "strauja", autonomi interpretējot Hartas 4. pantu, Tiesa, kā norādīts iepriekš, faktiski vienīgi pieprasa, lai veselības stāvoklis izraidīšanas dēļ būtu ievērojami un neatgriezeniski pasliktinājies.

81. Neuzskatu, ka Tiesai būtu jāpielāgo tās aizsargājošākā interpretācija ECT sniegtajai interpretācijai.

82. Šajā ziņā jāatgādina, kā tas izriet no vissenākās ECT judikatūras, ka tā ir tiesīga izvērtēt, vai ārvalstnieka izraidīšana var pārkāpt tiesības netikt pakļautam necilvēcīgai un pazemojošai attieksmei to ciešanu dēļ, kuras var no tā izrietēt galamērķa valstī, lai arī runa ir par vēl nepierādītu ECPAK pārkāpumu. Šī tiesa uzskata, ka šāda interpretācija ir nepieciešama, lai garantētu šo tiesību kā demokrātiskas sabiedrības absolūtu tiesību un pamatvērtības efektivitāti, ņemot vērā to, ka kaitējums, ko radītu izraidīšana, būtu smags un neatgriezenisks [46].

83. Ņemot to vērā, ja Tiesa arī savā topošajā spriedumā saglabātu šo prasību par kaitējuma rašanās ātrumu (šajā gadījumā – veselības stāvokļa pasliktināšanās ātrumu), to, manuprāt, varētu interpretēt kā Hartas 4. pantā paredzēto tiesību absolūtā rakstura vājināšanu, samērojot šīs tiesības ar dalībvalstu tiesībām un kompetenci kontrolēt trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanu un uzturēšanos to teritorijā. Turklāt man šķiet, ka tieši rūpes labāk garantēt šīs tiesību normas absolūto raksturu ir likušas Tiesai savā judikatūrā censties panākt tiesību netikt pakļautam necilvēcīgai un pazemojošai attieksmei augstāku aizsardzības līmeni [47].

84. No iepriekš minētajiem apsvērumiem neizbēgami izriet, ka Hartas 4. pants nepieļauj tādu valsts praksi, kāda tiek aplūkota pamatlietā, ar kuru tiek noteikts stingrs termiņš, kurā obligāti būtu jāizpaužas izraidāmā valstspiederīgā ievērojamam un neatgriezeniskam sāpju pieaugumam.

85. Tādēļ ierosinu Tiesai uz pirmajiem diviem pārformulētajiem jautājumiem atbildēt, ka Direktīvas 2008/115 5. pants, lasot to kopsakarā ar Hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka pret trešās valsts valstspiederīgo, kurš ir smagi slims un nelikumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā, tiek piemērots izraidīšanas pasākums gadījumā, ja tāpēc, ka viņa izcelsmes valstī nav likumīgi pieejama vienīgā efektīvā pretsāpju ārstēšana, viņa sāpes ievērojami un neatgriezeniski pastiprinātos. Veicot šo novērtējumu, laika posmam, kurā šāda pastiprināšanās izpaustos, nav nekādas nozīmes.

86. Visbeidzot jāatgādina, ka gadījumā, ja iesniedzējtiesa uzskatītu, ka X nevar nosūtīt atpakaļ uz Krieviju, pamatojoties uz to, ka šī izraidīšana pakļautu viņu reālam necilvēcīgas un pazemojošas attieksmes riskam Hartas 4. panta izpratnē, viņa izraidīšana noteikti būtu jāatliek atbilstoši Direktīvas 2008/115 9. panta 1. punkta a) apakšpunktam.

[46] ECT spriedums, 1989. gada 7. jūlijs, *Soering* pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, 91. punkts.

[47] Spriedumi, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 59. punkts), un MP (Pagātnē piedzīvotas spīdzināšanas upura alternatīvā aizsardzība), 36. punkts.

87. Manuprāt, šīs izraidīšanas atlikšana nevar būt par iemeslu tam, lai Nīderlandes kompetentās iestādes pieņemtajam atgriešanas lēmumam tiktu liegta iedarbība, kā Komisija apgalvoja tiesas sēdē [48]. Nesaprotu, kā būtu iespējams uzskatīt, ka šādas sekas izriet no sprieduma *CPAS de Seraing* [49], lai gan Tiesa šajā spriedumā nosprieda, ka jautājums par pilnībā apturošas iedarbības piešķiršanu noteikti attiecas uz atgriešanas lēmumu un, iespējams, uz tam pievienoto izraidīšanas lēmumu [50].

88. Kā tiesas sēdē apgalvoja Nīderlandes valdība, jānorāda – pat ja izraidīšana tiktu atlikta, nav nekāda iemesla, lai atgriešanas lēmums, ar kuru konstatēts uzturēšanās nelikumīgums, zaudētu savu spēku, vēl jo vairāk tāpēc, ka Tiesa jau ir nospriedusi, ka dalībvalstīm tāda trešās valsts valstspiederīgā gadījumā, kurš ir nelikumīgas uzturēšanās situācijā, attiecībā uz viņu jāpieņem atgriešanas lēmums, jo "gan Direktīvas 2008/115 mērķim, [..] gan šīs direktīvas 6. panta formulējumam būtu pretrunā pieļaut tādu trešo valstu valstspiederīgo pagaidu statusa esamību, kuri atrastos dalībvalsts teritorijā bez [..] uzturēšanās tiesībām vai uzturēšanās atļaujas, [..] bet attiecībā uz [kuriem] nepastāvētu spēkā esošs atgriešanas lēmums" [51].

2. Par trešo jautājumu

89. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2008/115 5. pants, lasot to kopsakarā ar Hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka izraidīšanas pasākuma sekas uz trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli tiek ņemtas vērā vienīgi tad, kad tiek noteikts, vai un – attiecīgā gadījumā – ar kādiem nosacījumiem šī persona var ceļot.

90. Konkrētāk, no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka saskaņā ar Nīderlandes tiesībām medicīniskās sekas, kas varētu izrietēt no izraidīšanas pasākuma, *BMA* sniegtajā atzinumā tiek izvērtētas tikai, ciktāl tās rodas pašas izraidīšanas izpildes laikā, neņemot vērā psiholoģiska rakstura medicīniskās sekas, kas varētu rasties tāpēc, ka galamērķa valstī nav iespējama vai nav pieejama aprūpe, kas nepieciešama, lai risinātu šīs medicīniskās sekas.

91. Raugoties vienīgi no juridiskā viedokļa, iesniedzējtiesas šaubas, šķiet, ir saistītas ar to tiesību normu, kuras izriet no sprieduma C.K. [52], kas tika pasludināts Dublinas sistēmas nozarē, sekām Direktīvas 2008/115 kontekstā. Šī tiesa uzsver, ka labi apzinās, ka šajā spriedumā ir norādīti pienākumi, kas dalībvalstij jāizpilda, lai varētu pārvietot trešās valsts valstspiederīgo ar pašnāvības tieksmēm. Tomēr tā uzskata, ka Tiesas noteiktie pienākumi attiecas vienīgi uz šī valstspiederīgā ceļošanas nosacījumiem, un tas izskaidrojams ar to, ka valsts, kas veic pārvietošanu, saskaņā ar savstarpējas uzticēšanās principu, uz kuru balstās Dublinas sistēma, var pieņemt, ka citās dalībvalstīs pieejamā aprūpe ir pietiekama, lai ārstētu slimību, no kuras cieš minētais valstspiederīgais.

[48] Apzinos, ka šāda interpretācija stiprinātu to trešo valstu valstspiederīgo tiesisko aizsardzību, kuri ir "ilgtermiņa izraidīšanas" situācijā un kuri principā nevar izmantot daudzas sociālekonomiskās tiesības, jo viņu uzturēšanās ir nelikumīga. Lai cik arī grūta būtu viņu situācija, tas neļauj nepareizi interpretēt Direktīvu 2008/115.

[49] Spriedums, 2020. gada 30. septembris(C-402/19, EU:C:2020:759).

[50] Spriedums, 2020. gada 30. septembris, *CPAS de Seraing* (C-402/19, EU:C:2020:759, 43.–48. punkts). Skat. arī spriedumu, 2018. gada 19. jūnijs, *Gnandi* (C-181/16, EU:C:2018:465, 56. punkts).

[51] Spriedums, 2021. gada 3. jūnijs, *Westerwaldkreis* (C-546/19, EU:C:2021:432, 57. punkts).

[52] Spriedums, 2017. gada 16. februāris (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127).

92. Vispirms jānorāda, ka no Hartas 4. panta, kura ievērošanu būtībā prasa Direktīvas 2008/115 5. pants, vispārējā un absolūtā rakstura izriet, ka minētajā spriedumā C.K. noteiktais tiesiskais regulējums principā ir piemērojams arī tādai personas pārvietošanai uz trešo valsti, par kādu ir uzskatāma izraidīšana, kas veikta saskaņā ar Direktīvu 2008/115. Transponējot šīs tiesību normas šajā pēdējā minētajā kontekstā, tā pamatā ir šādi principi.

93. Trešās valsts valstspiederīgā ar īpaši smagiem garīgiem vai fiziskiem traucējumiem izraidīšana *pati par sevi* ir necilvēcīga un pazemojoša attieksme, ja pastāv reāls un pierādīts risks, ka viņa veselības stāvoklis var ievērojami un neatgriezeniski pasliktināties [53].

94. Kompetento valsts iestāžu ziņā ir novērst jebkādas nopietnas šaubas par šīs izraidīšanas ietekmi uz attiecīgās personas veselības stāvokli, ņemot vērā "visas ievērojamās un neatgriezeniskās sekas", kas izriet no izraidīšanas. Tas nozīmē, ka dalībvalstij, kas veic izraidīšanu, ne tikai jāorganizē šī izraidīšana tā, lai attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam viņa fiziskās pārvietošanas laikā uz galamērķa valsti tiktu garantēta visa nepieciešamā aprūpe, nodrošinot, ka viņu pavada atbilstošs medicīniskais personāls, bet *arī* jānodrošina, lai pēc ierašanās šajā valstī šis valstspiederīgais varētu saņemt medicīnisko aprūpi, kas ir nepieciešama, lai izvairītos no jebkāda reāla riska, ka viņa veselības stāvoklis varētu ievērojami un neatgriezeniski pasliktināties [54].

95. Ņemot vērā šos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz trešo prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka Direktīvas 2008/115 5. pants, lasot to kopsakarā ar Hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka izraidīšanas pasākuma sekas uz trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli tiek ņemtas vērā vienīgi tad, kad tiek noteikts, vai un – attiecīgā gadījumā – ar kādiem nosacījumiem šī persona var ceļot. Šīs sekas jānovērtē, arī pārbaudot, vai pēc ierašanās galamērķa valstī šis valstspiederīgais varēs saņemt medicīnisko aprūpi, kas nepieciešama, lai izvairītos no reāla riska, ka viņa veselības stāvoklis varētu ievērojami un neatgriezeniski pasliktināties.

3. Par ceturto jautājumu

96. Ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa, pirmkārt, jautā, vai Direktīva 2008/115, lasot to kopsakarā ar Hartas 1., 4. un 7. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai noteiktu, vai šai dalībvalstij ir pienākums piešķirt uzturēšanās tiesības, ir jāņem vērā trešās valsts valstspiederīgā, kurš dalībvalsts teritorijā uzturas nelikumīgi, smagās veselības problēmas un viņa saņemtā veselības aprūpe.

97. Jākonstatē – Tiesa jau ir nospriedusi, ka "Direktīva 2008/115 attiecas tikai uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, un tādējādi tās mērķis nav pilnībā saskaņot [dalīb]valsts tiesību normas par ārvalstnieku uzturēšanos" un ka "ar Direktīvu 2008/115 ieviestie kopīgie standarti un procedūras attiecas tikai uz atgriešanas lēmumu pieņemšanu un šo lēmumu izpildi" [55]. Tas nozīmē, ka nosacījumi par uzturēšanās tiesību atzīšanu trešo valstu valstspiederīgajiem netiek reglamentēti šajā direktīvā, bet ietilpst valsts likumdevēja kompetencē.

[53] Skat. spriedumu, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 73. punkts).

[54] Skat. spriedumu, 2017. gada 16. februāris, C. K. u.c. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 76. un 81.–85. punkts).

[55] Spriedums, 2018. gada 8. maijs, K.A. u.c. (Ģimenes atkalapvienošanās Beļģijā) (C-82/16, EU:C:2018:308, 44. punkts).

98. Šajā ziņā ir svarīgi piebilst, ka minētās direktīvas 6. panta 4. punktā dalībvalstīm nav piešķirtas likumdošanas pilnvaras saskaņā ar Savienības tiesībām, bet gan vienīgi atzītas šo valstu pilnvaras *saskaņā ar valsts tiesībām* piešķirt uzturēšanās tiesības, jo īpaši humānu apsvērumu dēļ, lai precizētu šādu tiesību saikni ar atgriešanas lēmumu [56].

99. Tādējādi šo pilnvaru īstenošana nav Savienības tiesību īstenošana Hartas 51. panta izpratnē, tāpēc jautājumu, vai uzturēšanās atļaujas pieteikums ir jāapmierina, nevar izvērtēt, ņemot vērā tās noteikumus. Atsauce uz Hartu, un jo īpaši tās 7. pantu, lasot to kopsakarā ar Direktīvu 2008/115, nekādā gadījumā nevar likt atzīt X uzturēšanās tiesības, kas izrietētu no Savienības tiesībām.

100. Otrkārt, ar ceturto iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu būtībā tiek lūgts nospriest, vai Direktīva 2008/115, lasot to kopsakarā ar Hartas 1. un 4. pantu, kā arī 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstīm, izvērtējot jautājumu par izraidīšanas atlikšanu, ir jāņem vērā trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvoklis kā viņa privātās dzīves sastāvdaļa.

101. Atšķirībā no pirmajiem diviem prejudiciālajiem jautājumiem šajā jautājumā nav atsauces uz trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli ar mērķi noskaidrot, vai šī valstspiederīgā izraidīšanas izpildi var vērtēt kā necilvēcīgu un pazemojošu attieksmi. Veselības stāvoklis ir minēts vienīgi kā privātās dzīves sastāvdaļa. Tāpēc nešķiet, ka, sniedzot atbildi uz šo jautājumu, Hartas 1. un 4. pantam, kā arī 19. panta 2. punktam būtu nozīme.

102. Pienākumu ievērot tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi, manuprāt, var atvasināt no Direktīvas 2008/115 5. panta b) punkta, saskaņā ar kuru dalībvalstīm, īstenojot šo direktīvu, pienācīgi jāņem vērā ģimenes dzīve.

103. Tiesa nesen nosprieda, ka Direktīvas 2008/115 5. panta mērķis ir tajā noteiktajā atgriešanas procedūrā nodrošināt *vairāku pamattiesību ievērošanu* [57]. Šis konstatējums nozīmē, pirmkārt, ka frāze "ģimenes dzīve" ir jāinterpretē kā tāda, kas attiecas uz Hartas 7. pantā noteiktajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi, un, otrkārt, ka pienākums pienācīgi ņemt vērā šīs tiesības netiek izpildīts, vienkārši ņemot vērā attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā privātās un ģimenes dzīves attiecīgos elementus, kā to Nīderlandes valdība apgalvoja tiesas sēdē [58]. Attiecībā uz pēdējo minēto aspektu spriedums K.A. u.c. (Ģimenes atkalapvienošanās Beļģijā), ko šī valdība citēja tiesas sēdē, nevar pamatot pretēju interpretāciju, jo šajā spriedumā Tiesa ir vienīgi uzskatījusi – tas, ka kompetentās valsts iestādes minētos pierādījumus ir ņēmušas vērā brīdī, kad attiecīgā persona tos ir iesniegusi, ir atgriešanas lēmuma pieņemšanas priekšnoteikums [59].

104. Ņemot vērā šos apsvērumus, uzskatu, ka šis jautājums Tiesai būtu jāizskata saskaņā ar Direktīvas 2008/115 5. panta b) punktu, lasot to kopsakarā ar Hartas 7. pantu, kā arī šīs direktīvas 9. pantu ("Izraidīšanas atlikšana").

[56] Šajā ziņā skat. spriedumus, 2014. gada 10. jūlijs, *Julián Hernández* u.c. (C-198/13, EU:C:2014:2055, 44. punkts), un 2019. gada 19. novembris, *TSN* un *AKT* (C-609/17 un C-610/17, EU:C:2019:981, 49. un 50. punkts).

[57] Spriedums, 2021. gada 11. marts, *État belge* (Nepilngadīga bērna vecāka atgriešana) (C-112/20, EU:C:2021:197, 35. punkts).

[58] Jāatzīmē – tas, ka Savienības likumdevējs ir lietojis frāzi "pienācīgi ņemt vērā", nevis "ievērot", jo pēdējais minētais darbības vārds ir lietots, vienīgi atsaucoties uz neizraidīšanas principu, nepadara šādu interpretāciju par spēkā neesošu. Manuprāt, šī atšķirība formulējumā izskaidrojama ar to, ka neizraidīšanas principu tā *absolūtā* rakstura dēļ nevar pakļaut ierobežojumiem – atšķirībā no tādām tiesībām kā tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi vai bērna intereses. Tādējādi jebkuras dalībvalsts kompetentajām iestādēm, izvērtējot, vai šo tiesību ierobežojumi, kas izriet no izraidīšanas pasākuma izpildes, ir likumīgi un samērīgi, būs pienācīgi jāņem vērā trešās valsts valstspiederīgā, uz kuru attiecas izraidīšanas procedūra, tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi.

[59] Spriedums, 2018. gada 8. maijs (C-82/16, EU:C:2018:308, 102.–104. punkts).

105. Tādēļ vispirms iesniedzējtiesai ir jānorāda uz tiesību normām, kas reglamentē kompetento valsts iestāžu veikto X izraidīšanas izpildes likumības novērtējumu, ņemot vērā X tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, precizējot, vai un – attiecīgā gadījumā – ar kādiem nosacījumiem šajā kontekstā ir jāņem vērā X veselības stāvoklis [60].

106. Pretēji tam, ko tiesas sēdē apgalvoja Nīderlandes valdība, šāds vērtējums obligāti jāveic kompetentajām valsts iestādēm, kad tās izskata tādu pieteikumu par izraidīšanas atlikšanu kā pamatlietā, neatkarīgi no tā, vai šīs iestādes šo jautājumu parasti izskata, izvērtējot uzturēšanās pieteikumus.

107. Par tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību jāatgādina, ka saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu tās 7. pants principā ir jāinterpretē tādējādi, lai tam būtu tāda pati nozīme un apjoms kā ECPAK 8. pantam, tāpēc jāaplūko ECT judikatūra par šo noteikumu.

108. No šīs judikatūras izriet – lai šajā lietā konstatētu ECPAK 8. panta pārkāpumu, kompetentajai valsts iestādei jāveic samērīguma novērtējums, kas ietver X tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību un Nīderlandes valsts tiesību izraidīt ārvalstniekus, kuri neatbilst ieceļošanas un uzturēšanās nosacījumiem tās teritorijā, līdzsvarošanu.

109. Nevar būt šaubu, pirmkārt, ka X izraidīšanas uz Krieviju iespējamā izpilde nozīmētu iejaukšanos viņa tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību [61] un, otrkārt, ka šādam pasākumam ir juridisks pamats valsts tiesību aktos (Ārvalstnieku likuma 64. pants, kā tas interpretēts Cirkulāra par ārvalstniekiem A/37. punktā) un tam ir viens no ECPAK 8. panta 2. punktā minētajiem "leģitīmajiem mērķiem" ("sabiedriskās kārtības aizsardzība"). Šādos apstākļos šī pēdējā tiesību norma paredz pārbaudīt, vai attiecīgais pasākums ir vajadzīgs demokrātiskā sabiedrībā, lai sasniegtu izvirzīto mērķi, un tas saskaņā ar ECT viedokli nozīmē samērīguma pārbaudi [62].

110. Šīs pārbaudes būtiskākās iezīmes ECT galvenokārt ir identificējusi lietās, kurās apvienota nelegāla imigrācija un tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību. Tomēr šī pati tiesa spriedumā *Pormes* pret Nīderlandi norādīja, ka šajās lietās formulētos principus un faktorus, kas tajās ņemti vērā, var *mutatis mutandis* piemērot tāda ārvalstnieka situācijai, kurš savas nelikumīgās uzturēšanās laikā valsts teritorijā ir izveidojis saiknes, kas veido privāto dzīvi [63]. Tas nozīmē turpmāk minēto.

111. Tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību apjoms principā ir atkarīgs no ārvalstnieka konkrētās situācijas un sabiedrības interesēm. Ja vien ārvalstnieks netiek raksturots kā "pastāvīgais imigrants", jo viņam ir uzturēšanās atļauja uzņemošajā valstī, "ļoti nopietnu iemeslu" esamība nav nepieciešama, lai tiesības izraidīt no šīs valsts būtu svarīgākas par ārvalstnieka tiesībām uz viņa privātās dzīves neaizskaramību [64].

[60] Turpretī "ģimenes dzīves" aspekts šajos secinājumos netiks izskatīts, jo X tiesas sēdē apstiprināja, ka viņa pieteikums nav pamatots ar ģimenes saišu pastāvēšanu Nīderlandē.

[61] Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2021. gada 7. decembris, *Savran* pret Dāniju, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715, 179. punkts.

[62] Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2006. gada 18. oktobris, *Üner* pret Nīderlandi, CE:ECHR:2006:1018JUD004641099, 54. punkts.

[63] ECT spriedums, 2020. gada 14. decembris, CE:ECHR:2020:0728JUD002540214, 58. punkts.

[64] Turpat, 52.–53. un 59. punkts. Tādējādi "pastāvīgā imigranta" statuss nav nosacījums tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību piemērojamībai, bet gan elements, kas nosaka šo tiesību aizsardzības līmeni konkrētajā situācijā.

112. Ja attiecīgais ārvalstnieks ir izveidojis privāto dzīvi uzņemošajā valstī laikā, kad viņš zināja, ka viņa imigrācijas statuss ir tāds, ka šīs privātās dzīves saglabāšana šajā valstī jau no paša sākuma ir *nedroša*, šī ārvalstnieka izraidīšana varētu pārkāpt ECPAK 8. pantu vienīgi "ārkārtas apstākļos" [65].

113. Lai līdzsvarotu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību un sabiedrības intereses, būtiski faktori ir sociālo, kultūras un ģimenes saišu apjoms uzņemošajā valstī un galamērķa valstī, kā arī imigrācijas kontroles elementi vai sabiedriskās kārtības apsvērumi par labu izraidīšanai [66]. Šis nav izsmeļošs saraksts, un tas nekādi neizslēdz citu faktoru, piemēram, medicīnisko faktoru, ņemšanu vērā saistībā ar konkrētiem lietas apstākļiem [67]. Šie pēdējie minētie ir saistīti ar prasītāja veselības stāvokli un izmaiņām, kas tajā varētu notikt, ja tiktu izpildīts izraidīšanas pasākums [68].

114. Ir svarīgi atzīmēt, ka saskaņā ar ECT viedokli veselība jāuzskata par privātās dzīves sastāvdaļu, jo jēdziens "privātā dzīve", kas jāsaprot plaši un ko nevar definēt izsmeļoši, ietver arī personas fizisko un morālo integritāti [69]. Par morālo integritāti šī tiesa jau ir norādījusi, ka garīgās veselības aizsardzība ir neizbēgams priekšnoteikums, lai efektīvi izmantotu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, kas tiek saprastas kā tiesības uz "identitāti un personisko piepildījumu" un tiesības "veidot un attīstīt attiecības ar līdzcilvēkiem un apkārtējo pasauli" [70]. Man šķiet saprātīgi uzskatīt, ka arī fiziskā integritāte ir šāds priekšnoteikums.

115. Šajā ziņā atgādināšu – ECT neizslēdz iespēju, ka attieksme, ko nevar raksturot kā "necilvēcīgu vai pazemojošu" ECPAK 3. panta izpratnē, tomēr var tik ļoti kaitēt fiziskajai un morālajai integritātei, ka tas ir pretrunā šim pantam no privātās dzīves viedokļa. Papildinot šo pieeju, ECT spriedumā *Paposhvili* pēc būtības nosprieda, ka ārvalstnieka izraidīšana var būt ECPAK 8. panta pārkāpums, bet ECPAK 3. panta pārkāpums tajā nav konstatējams [71].

116. Īpaši situācijā, kad izraidīšana varētu pasliktināt attiecīgās personas veselības stāvokli tiktāl, ka tā vairs nespētu veidot privātās dzīves saiknes, šiem medicīniskajiem faktoriem var būt liela nozīme, veicot līdzsvarošanu, lai noteiktu šīs izraidīšanas samērīgumu.

117. Ja no šāda veida samērīguma pārbaudes izrietētu, ka, izraidot trešās valsts valstspiederīgo, varētu tikt pārkāptas viņa tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, pienākums interpretēt visus sekundāros tiesību aktus saskaņā ar pamattiesībām, kā tika atkārtoti apstiprināts Direktīvas 2008/115 24. apsvērumā, liktu secināt, ka izraidīšanu nevar izpildīt.

118. Tomēr tas nenozīmē, ka atbilstoši šīs direktīvas 9. panta 1. punktam obligāti būtu jānosaka izraidīšanas atlikšana. Saskaņā ar šo tiesību normu izraidīšanas atlikšana ir obligāta vienīgi tad, ja ar izraidīšanu tiktu pārkāpts neizdošanas princips (tās a) apakšpunkts) vai ja pārsūdzībai par izraidīšanas lēmumu tiktu noteikta izpildes pārtraukšana (tās b) apakšpunkts). Pirmais gadījums neattiecas uz tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību. Attiecībā uz otro gadījumu nevar *a priori* izslēgt, ka tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpumu, ja tiktu īstenota smagi

65 Turpat, 57. un 58. punkts.

66 Turpat, 56. un 58. punkts.

67 Šajā ziņā skat. ECT spriedumu, 2021. gada 7. decembris, *Savran* pret Dāniju, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715, 184. punkts.

68 Turpat, 192. punkts.

69 Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2019. gada 25. jūnijs, *Nicolae Virgiliu Tănase* pret Rumāniju, CE:ECHR:2019:0625JUD004172013, 126. punkts.

70 Skat. it īpaši ECT spriedumu, 2021. gada 7. decembris, *Savran* pret Dāniju, CE:ECHR:2021:1207JUD005746715, 172. punkts, kurā šajā ziņā ir atsauce uz 2001. gada 6. februāra spriedumu *Bensaid* pret Apvienoto Karalisti, CE:ECHR:2001:0206JUD004459998, 47. punkts.

71 Spriedums *Paposhvili*, 225. punkts.

slima trešās valsts valstspiederīgā izraidīšana, varētu uzskatīt par "smagu un neatgriezenisku" sprieduma *Abdida*[72] izpratnē, kas tādējādi pamatotu pārsūdzības izpildes pārtraukšanu. Tomēr man jāatzīst, ka ir grūti iedomāties situāciju, kurā tas tā notiktu.

119. Rakstveida apsvērumos Komisija norāda, ka medicīniskos faktorus, kuri nerada situāciju, kas ir pretrunā neizraidīšanas principam, bet kuri, ņemot vērā to mazāk nopietno raksturu, ir būtiski tikai kā trešo valstu valstspiederīgo, uz ko attiecas izraidīšanas rīkojums, tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību elementi, dalībvalstis saskaņā ar Direktīvas 2008/115 9. panta 2. punktu var ņemt vērā, nosakot izraidīšanas *brīdi*.

120. Es šim viedoklim nepiekrītu. Man šķiet acīmredzams, ka tiesības atlikt izraidīšanu, kas dalībvalstīm piešķirtas ar šīs direktīvas 9. panta 2. punkta a) apakšpunktu, attiecas uz situācijām, kad attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā "fiziskā vai garīgā stāvokļa dēļ" viņa fiziska pārvietošana uz izcelsmes valsti nav piemērota vai nav iespējama sākotnēji paredzētajā dienā. Ja šis fiziskais vai garīgais stāvoklis būtu saistīts ar viņa tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību pārkāpumu, uz to attiektos šīs tiesību normas 1. punkts, kas paredz obligātu izraidīšanas atlikšanu abos gadījumos, kad izraidīšanas izpilde varētu pārkāpt pamattiesības[73].

121. Tāpēc ir jāatzīst, ka Direktīvā 2008/115 nekas nav teikts par tiesiskajām sekām, ja kompetentās valsts iestādes konstatē, ka izraidīšanas izpilde pārkāptu trešās valsts valstspiederīgā tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Direktīvā 2008/115 nav noteikumu, kas reglamentētu šādas sekas, tāpēc tās ir valsts likumdevēja kompetencē.

122. Ņemot vērā visus šos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz ceturto prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka Direktīvas 2008/115 5. panta b) punkts, lasot to kopsakarā ar Hartas 7. pantu un šīs direktīvas 9. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis var ņemt vērā trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli kā viņa privātās dzīves sastāvdaļu, izvērtējot, vai viņa izraidīšanas izpilde varētu pārkāpt šī valstspiederīgā tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, un iespējami konstatētā pārkāpuma tiesiskās sekas ietilpst valsts likumdevēja kompetencē.

IV. Secinājumi

123. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz *rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch* (Hāgas tiesa, tiesas sēžu vieta Hertogenbošā, Nīderlande) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, 5. pants, lasot to kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka pret trešās valsts valstspiederīgo, kurš ir smagi slims un nelikumīgi uzturas dalībvalsts teritorijā, tiek piemērots izraidīšanas pasākums gadījumā, ja tāpēc, ka viņa izcelsmes valstī nav likumīgi pieejama vienīgā efektīvā pretsāpju ārstēšana, viņa sāpes ievērojami un neatgriezeniski pastiprinātos. Veicot šo novērtējumu, laika posmam, kurā šāda pastiprināšanās izpaustos, nav nekādas nozīmes.

[72] Skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 50. punkts).

[73] Tās ir tiesības netikt pakļautam necilvēcīgai un pazemojošai attieksmei un tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību.

2) Direktīvas 2008/115 5. pants, lasot to kopsakarā ar Hartas 4. pantu un 19. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka izraidīšanas pasākuma sekas uz trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli tiek ņemtas vērā vienīgi tad, kad tiek noteikts, vai un – attiecīgā gadījumā – ar kādiem nosacījumiem šī persona var ceļot. Šīs sekas ir jānovērtē, arī pārbaudot, vai pēc ierašanās galamērķa valstī šis valstspiederīgais varēs saņemt medicīnisko aprūpi, kas nepieciešama, lai izvairītos no reāla riska, ka viņa veselības stāvoklis varētu ievērojami un neatgriezeniski pasliktināties.

3) Direktīvas 2008/115 5. panta b) punkts, lasot to kopsakarā ar Hartas 7. pantu un šīs direktīvas 9. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis var ņemt vērā trešās valsts valstspiederīgā veselības stāvokli kā viņa privātās dzīves sastāvdaļu, izvērtējot, vai viņa izraidīšanas izpilde varētu pārkāpt šī valstspiederīgā tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, un iespējami konstatētā pārkāpuma tiesiskās sekas ietilpst valsts likumdevēja kompetencē.